

KASTEEL d'URSEL

MAGAZINE

Driemaandelijks uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 16de jaargang # 63 | november-december 2020-januari 2021

DE BIBLIOTHEEK VAN DE HERTOG

Beste Vriend,

We lanceerden zopas het veelbelovend strategisch plan voor toerisme Scheldeland. We geven er richting mee aan de toekomst, wat nu meer dan ooit van belang is. Scheldeland is één van de jongste groene toeristische regio's in Vlaanderen. Er zijn vele parels te ontdekken: de kastelen, De Schorre, rivieren, kanalen en waterplassen. De veerdiensten brengen toeristen langs pittoreske dorpen en natuurgebieden. Dankzij deze talrijke troeven en de samenwerking tussen verschillende provincies is de regio kunnen uitgroeien tot een aantrekkelijke toeristische trekpleister in Vlaanderen. Door deze unieke plek op de toeristische kaart te zetten, hopen we er één nationaal park van te maken en een identiteit op te bouwen als Scheldelander. Scheldelanders

zijn bovenal gastvrij: je kan bij hen terecht voor een warm onthaal in de vele horeca-gelegenheden en logies, waaronder onze eigen vakantiewoning Het Atelier van Antonine. Want niet alleen boeiende plekken, ook de activiteiten en de ontmoetingen tussen mensen geven een regio mee vorm.

De toeristische sector is en blijft zwaar getroffen door de huidige omstandigheden, maar we richten onze blik nu al op de toekomst. We realiseren dit toekomstbeeld via gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerkingen tussen Antwerpen en Oost-Vlaanderen, tussen provincies, steden en gemeenten, tussen de publieke en private sector, tussen professionelen én vrijwilligers. Want door krachten te bundelen blijft onze blik hoopvol.

Namens de deputatie,

JAN DE HAES

bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens,
Kathleen Helsen,
Jan De Haes &
Ludwig Caluwé, leden
en Danny Toelen, provinciegriffier

Jaargang 16, nummer 63,
november–december 2020–januari 2021

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens,
met medewerking van Marcel De Cock

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.100 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Wil jij het kasteel ook steunen? Stuur dan eerst een mailtje naar info@kasteeldursel.be. Onze projectaanvraag bij de Koning Boudewijnstichting werd pas eind oktober behandeld en het resultaat was nog niet bekend bij de verzending van dit Magazine. Meer info vind je op de pagina in bijlage. Alvast hartelijk dank!

In het vorige Magazine vertelden we het verhaal van de bloempot en de haardplaat. Dikwijls leiden zulke schenkingen tot weer nieuwe schenkingen en dat is deze keer niet anders. De voorbije maanden mochten we opnieuw enkele mooie stukken toevoegen aan onze collectie.

Hartelijke bedanken

Tussen documentatie over het Belgisch koningshuis vond ik een ongedateerde prentbriefkaart geschreven door de hertog en de hertogin d'Ursel, mailde Tony Oost uit Edegem. 'Hoe klein de schenking ook, toch werpt ze een lichtje op de sociale contacten van een adellijke familie met de bewoners van het dorp'. Op de voorzijde zien we een foto van koningin Elisabeth en haar kinderen Leopold, Karel en Marie José. Op de achterzijde schreef Robert, zevende hertog d'Ursel: 'Hartelijke bedanken en beste zegenwensen tot zuster Honorine en alle onze goed zusters van Hingene – Duc et Duchesse d'Ursel.' We wisten dat hertog Robert Nederlands kon spreken en dit kaartje bevestigt dat zo iets – niet onverwacht – met een Frans accent gebeurde.

De bedanking is ook een mooie illustratie van de intense band tussen de hertogelijke familie en de zusters van Gijzegem, die in Hingene de vrije meisjesschool bestuurden. De hertog betaalde een deel van de schoolinrichting en schonk geld voor de prijzen die op het einde van ieder schooljaar werden uitgedeeld. In 1904 liet hij zelfs een gebouw optrekken voor twee nieuwe klassen. De foto van de koninklijke familie dateert van enkele jaren later, maar ook toen was er zeker een goede reden om moeder-overste Honorine hartelijk te bedanken.

© Joris Ceuppens

Van Gien en van Delft

Het volgende bericht kwam van Geoffroy de Moreau uit Brussel: 'Via de familie d'Ursel kreeg ik uw adres. In mijn collectie bevindt zich een schotel in faïence de Gien, met de wapens Ursel – Clermont-Tonnerre, en ik vroeg me af of u interesse heeft om dit stuk toe te voegen aan de verzameling van het kasteel.' Aardewerk uit de Franse stad Gien had op het eind van de 19de eeuw een grote reputatie. Net zoals tal van adellijke families bestelden ook Henri, graaf d'Ursel, en Isabelle de Clermont-Tonnerre er een servies ter herinnering aan hun huwelijk. Centraal staat hun alliantiewapen, een tekening waarop de twee wapenschilden worden samengevoegd tot een geheel. Links herkennen we de drie merletten van de bruidegom en rechts de gekruiste zilveren sleutels van de bruid. Errond staat een riem met daarin '30 augustus 1873'. Dit is niet de huwelijksdatum, maar wel de dag waarop het jonge paar zijn blijde intrede maakte in Hingene. Dat ging traditioneel gepaard met een grote stoet van tientallen wagens en honderden figuranten. Even traditioneel was het dankfeest dat de toekomstige hertog en hertogin ongeveer een jaar later organiseerden voor de dorpingen. Bij die gelegenheid deelden ze geschenken uit. In zijn naslagwerk *Des armoiries de familles belges sur céramiques* schrijft Didier Cogels dat dit servies pas in juni 1874 werd besteld in Gien, net op tijd voor het dankfeest. Bij de schotel hoort een elegante soepkom en waarschijnlijk ook een aanzienlijk aantal grote en kleine borden, die werden

geschonken aan de dorpsverenigingen die hadden meegelopen in de stoet. Ongeveer honderd jaar later werd er opnieuw een grote hoeveelheid aardewerk besteld, in dezelfde kleur, maar in een heel andere context. 'Mijn ouders waren steenkappers', vertelt Linda Merckx uit Hingene. 'Met Nieuwjaar lieten ze altijd iets maken voor hun medewerkers en hun vaste klanten, zoals een Bierpot of een bonbonnière. Begin jaren 1980 bestelden ze schotels in Delfts blauw met een tekening van het kasteel. Bij het opruimen van het huis van mijn overleden moeder heb ik zo'n bord gevonden en omdat ik er zelf al een had, wil ik het graag aan het kasteel schenken.' De blauw-weregen op de voorgevel is goed te zien, net zoals de twee grote vazen die toen nog op de balustrade stonden en kort nadien plots verdwenen waren.

Heb je zelf objecten die verwijzen naar het kasteel of de familie d'Ursel? Stuur ons dan een mailtje via info@kasteeldursel.be. We laten ze graag fotograferen en – als je ze zelf niet voor het nageslacht wil bewaren – nemen we ze met plezier op in onze collectie.

EX-LIBRIS ROBERTI DUCIS D'URSEL.

Agry G.

In 2009 gaf Stéphane, tiende hertog d'Ursel, een groot aantal boeken in langdurige bruikleen. Sindsdien sieren ze opnieuw de bibliotheekkasten in het kasteel. Maar wat weten we eigenlijk over de herkomst van deze verzameling?

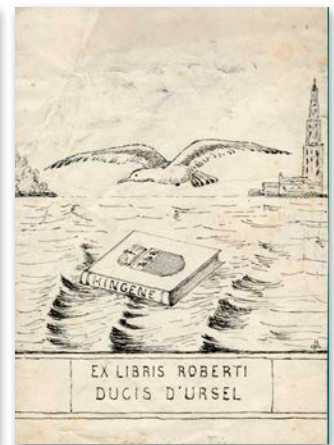
De bibliotheek van de hertog

De bruikleen omvat precies 1310 titels, goed voor ruim 3200 volumes. Bij een recente inventarisering gingen al die fraaie leren en perkamenten banden een voor een door onze handen, wat een schat aan gegevens opleverde. Het blijkt een typische adellijke bibliotheek te zijn, met enerzijds praktische werken zoals publicaties over parken en tuinen, bosbouw, jacht, de verzorging van paarden en zelfs enkele kookboeken. Anderzijds vinden we ook statussymbolen zoals Latijnse klassieken, humanistische werken, Franse literatuur uit de Verlichting, reisverhalen, genealogische en heraldische naslagwerken. Meer dan duizend titels zijn in het Frans, op ruime afstand gevolgd door Latijn en Grieks (131), Nederlands (36), Duits (12), Engels (12), Italiaans (11) en Spaans (5). Ze dateren van kort na de uitvinding van de boekdrukkunst rond 1450 tot en met de 19de eeuw. De meeste werken stammen uit de 18de eeuw en er zijn nauwelijks boeken van na 1900.

In meer dan negentig procent van alle titels staat 'Ex-libris Roberti ducis d'Ursel', het eigendomsmerk van Robert, zevende hertog d'Ursel (1873–1955). De bijhorende tekening toont een boek dat dobbert op de baren van de Schelde, met op de achtergrond de toren van de Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Het boek draagt op het voorplat het hertogelijke wapenschild en op de rug het opschrift HINGENE. Ook de overvliegende meeuw verwijst naar de stroomopwaartse

beweging die de familie doorheen de eeuwen maakte: van handelaars en bankiers in het 16de-eeuwse Antwerpen, over baronnen van Hoboken tot hertogen die 's zomers in Hingene resideerden. Dit merkwaardige ex libris met een boek dat in het water drijft – een lot dat je geen enkel boek toewenst – werd in 1912 eigenhandig ontworpen door hertog Robert.

Zijn voorontwerpen bleven bewaard in een familiealbum. De finale gravure werd uitgevoerd door de Parijse graveursfirma Agry. Dat huis levert sinds 1825 absolute topkwaliteit en het bestaat vandaag nog steeds. Het ex libris is zo verfijnd uitgewerkt, dat je pas bij sterke vergroting de gedetailleerde lijnen van de kathedraal kan zien. Dikwijls vinden we naast het ex libris van hertog Robert nog een ander eigendomsmerk in de Hingense boeken.

Eigenhandige voorontwerpen van het ex libris van Robert d'Ursel

In een vijftigtal titels staan verwijzingen naar diverse vorige eigenaars. Soms gaat het om indrukwekkende wapenschilden van graven, hertogen of bisschoppen, maar even goed zijn het eenvoudige, handgeschreven namen van verre familieleden of nobele onbekenden.

Dit alles valt echter in het niet bij de meer dan vijfhonderd titels die het ex libris van de familie de Bournonville dragen. In 1739 trouwde Bénédicte d'Ursel (1719–1778), de jongere zus van Charles, de tweede hertog, met haar achterneef François-Joseph, graaf en later hertog de Bournonville. Hij overleed kinderloos in 1769 en toen de familie later uitstierf, erfden de d'Ursels onder andere hun bibliotheek. Ze omvat vooral militair-historische werken en Franse toneel-literatuur uit de 18de eeuw, vaak met muzieknotatie bij komedies en vaudevilles.

Een vijftigtal titels zijn gemerkt als 'De la bibliothèque de Madame la Duchesse d'Ursel'. Dat verwijst naar de bibliotheek van Flore d'Arenberg, derde hertogin d'Ursel (1752–1832). Er is zelfs een handgeschreven *Catalogue des Livres de la Bibliothèque de Me. La Duchesse D'Ursel* uit 1777, die zeker verder onderzoek verdient.

Ex libris van Anne Thérèse Philippine, gravin d'Yve

Zeventien titels dragen het ex libris van een andere dame, Anne Thérèse Philippine d'Yve (1738–1814). Deze ongetrouwde gravin speelde, net als Flore d'Arenberg trouwens, een belangrijke rol in de Brabantse Omwenteling van 1787. Ze bracht de conservatieve en democratische presiegroepen van de anti-Oostenrijkse oppositie met elkaar in contact en probeerde hun krachten te bundelen. Uiteindelijk liep de revolutie af met een sisser en trok de gravin zich terug in Parijs. De gravin d'Yve stond niet alleen bekend om haar politiek activisme, maar ook om haar rijke bibliotheek. Enkele jaren na haar overlijden verscheen de tweedelige catalogus *Description bibliographique d'une très belle collection de livres rares et curieux provenant de la bibliothèque de Mademoiselle la comtesse d'Yve*. Toen haar collectie op 27 oktober 1820 onder de hamer ging, kocht Charles-Joseph, vierde hertog d'Ursel en de zoon van Flore d'Arenberg, zeventien fraaie historische en geografische werken uit de 16de, 17de en 18de eeuw. In enkele ervan zitten vandaag nog steeds de papiertjes met de veilingnummers, die precies overeenkomen met de nummers in de catalogus uit 1820.

De deelverzamelingen Bournonville, Arenberg en Yve wijzen erop dat Robert het oude familiale boekenbezit zoveel mogelijk heeft samengebracht in Hingene, maar het valt ook op dat er van heel wat andere fondsen nauwelijks een spoor is. Waar zijn de boeken van Charles,

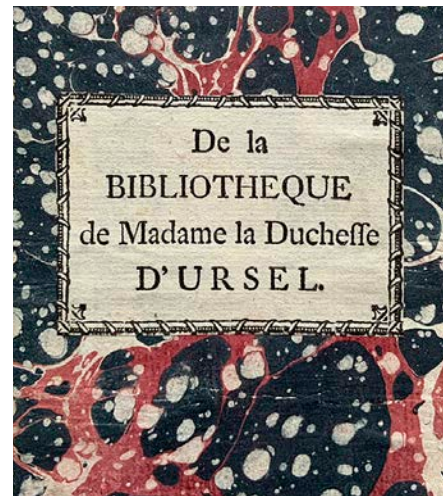

Ex libris van François de Bournonville, echtgenoot van Bénédicte d'Ursel

tweede hertog d'Ursel, die vermeld staan in een catalogus in het familiearchief? En de rijke bibliotheken van zijn zoon Wolfgang-Guillaume en kleinzoon Charles-Joseph? Er zijn in Hingene amper enkele boeken die naar hen verwijzen. Werden de collecties openbaar verkocht na het overlijden van de verzamelaars, een praktijk die in de 18de en 19de eeuw erg gangbaar was? Er zijn alleszins geen gedrukte veilingcatalogi van hun boekenbezit bekend. Alleen van de ongelooflijk omvangrijke prentenverzameling van Wolfgang-Guillaume is de *Catalogue raisonné des estampes du cabinet de feu M. le duc d'Ursel* voor de veiling in 1806 bekend.

Robert d'Ursel groepeerde niet enkel het (resterende) familiale boekenbezit, hij vulde de collectie ook aan vanuit een uitgesproken bibliothele belangstelling. De bibliotheek omvat enkele bibliografische werken met duidelijke gebruikssporen en aanstrepingen, zoals de *Manuel du libraire et de l'amateur de livres* van Jacques-Charles Brunet. In de *Guide de l'amateur de livres à vignettes (et à figures) du XVIIIe siècle* van Henry Cohen duidde de hertog 87 titels aan die zich in zijn bibliotheek bevonden.

Om alle boeken te plaatsen, liet hertog Robert een nieuwe bibliotheek bouwen in de rechtervleugel van het kasteel, tussen de grote en de kleine salon. Tot begin zoste eeuw was dit een biljartkamer met

Ex libris van Flore d'Arenberg, derde hertogin d'Ursel

schilderijen aan de wanden en hier en daar een kleine boekenkast. In de plaats verscheen een indrukwekkende pronkbibliotheek met zestien kasten van telkens negen planken. Ongetwijfeld tot opluchting van de mannelijke gasten bleef er genoeg plaats over voor de biljarttafel. In de jaren 1980 werd de rechterkast afgebroken door een erfpachthouder die films wilde projecteren in de aangrenzende salon. De linkerkast bleef bewaard en tijdens de restauratie werd er een replica van gemaakt. In 2009, na de hertogelijke bruikleen, werden alle kasten naar historisch voorbeeld voorzien van deurtjes met kippengaaas: een elegante oplossing om de boeken te beschermen tegen iets te enthousiaste bezoekers.

De duizenden volumes herbergen natuurlijk nog meer geheimen dan enkel hun fraaie ex librisen. Zo ontdekten we in 2016 vier verloren gewaande partituren van de Italiaanse operacomponist Gaspare Spontini (1774–1851), waarover we in eerdere Magazines al verslag uitbrachten. Ongetwijfeld wachten er nog enkele andere pareltjes geduldig op hun (her) ontdekking. Wanneer de bibliotheek van de hertog verder zal worden ontsloten en specialisten ze zullen kunnen onderzoeken, komen ze hopelijk boven water drijven... ■

MARCEL DE COCK

Nele Vuylsteke

Fien Amelinckx

Karin Genijn

#kasteelinbeeld

Het kasteelpark was de voorbije maanden een populaire wandelplek. Bezoekers zochten er rust en ontspanning. Op sociale media zagen we mooie foto's opduiken en die inspireerden ons voor onze zomerwedstrijd: een oproep om de mooiste beelden in te zenden.

Negenenveertig creatievelingen gingen er op in en zoals je op de volgende pagina's kan zien, waren hun werken erg divers. Het was boeiend om te zien hoe iedereen zo verschillend en persoonlijk aan de slag is gegaan. Precies die grote verscheidenheid maakte het voor de jury niet gemakkelijk om de uiteindelijke winnaars te kiezen. Het waren vooral de werken van de jongste deelnemers die onmiddellijk in het oog sprongen. Twee daarvan belandden uiteindelijk in de top drie. De zeventienjarige Nele Vuylsteke kreeg de eerste prijs – een avond in het kasteel met vijftig genodigden. 'Ze maakte een 'steengoeie' foto', lezen we in het juryverslag.

'Het gebruik van een beeld in een beeld leidt tot een verrassend eindresultaat. Ook de manier waarop het werk tot stand kwam, is bijzonder. 'Toen ik in het park wandelde om inspiratie op te doen, zag ik op de grond een mooie steen liggen en die wilde ik beschilderen', vertelt Nele. 'Ik heb er voor gekozen om het kasteel af te beelden, omdat ik er als Hingenaar best wel trots op ben. Na mijn inspiratiewandeling ben ik thuis verf gaan halen en heb ik me in het park op een bankje gezet. Het resultaat heb ik dan gefotografeerd met het kasteel op de achtergrond.'

De tweede prijs gaat naar de zevenjarige Fien Amelinckx. Haar werk viel de juryleden meteen op omwille van de expressiviteit en het kleurgebruik. 'De manier waarop Fien haar fantasie heeft losgelaten op een foto van het kunstwerk van Estelle Chrétien is fantastisch', vatte de jury samen. 'Het is mooi om te zien hoe ze benen heeft gemaakt van de boomstammen en die verder heeft aangekleed met een kleurrijk rokje. Het beeld zou zo kunnen dienen als cover voor een kinderboek. De kleuren springen onmiddellijk in het oog en geven het beeld een vrolijke toets. Het is ook fijn dat Fien haar jongere broer

Lucas en zusje Ella inspireerde om een gelijkaardig werk te maken. Misschien kunnen ze wel meegenieten van Fiens prijs, een verblijf in onze vakantiewoning, het Atelier van Antonine.'

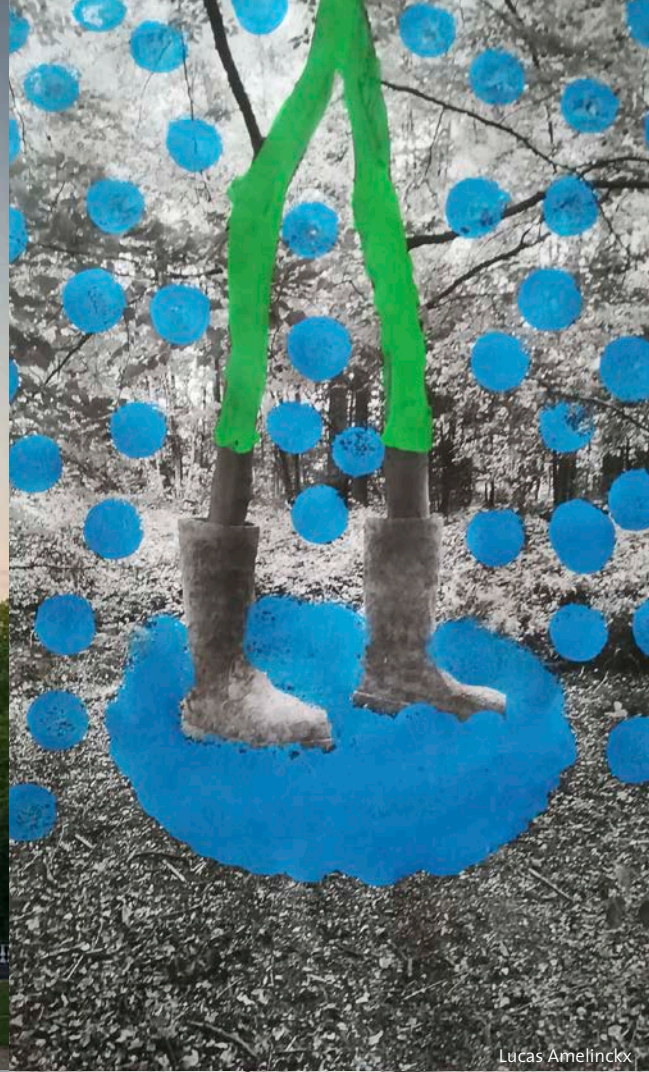
Karin Genijn (48) won met haar schilderij in zwart-wit de derde prijs: een afternoon tea met vijftien personen in de spiegelzaal van het kasteel. Het werk van Karin roept met een eenvoudig kleurgebruik en enkele penseelstreken toch een sterk beeld op. 'In deze vreemde periode voelen mensen zich opgesloten. Met dit werk wilde ik vooral de hoop illustreren. Velen zoeken de rust van de natuur en gaan wandelen om op te laden. Tussen de grijze kleuren van de bomen in het park, duikt een wandelend koppeltje op onder een rode paraplu. Het is een rood lichtpunt, een beetje zoals een vuurtoren die zichtbaar blijft tijdens een hevige storm ...'

De juryleden waren urban sketcher Barbara Luel, botanisch tekenaar Hilde Orye, illustrator Claudia Verhelst, schaduwtekenaar Vincent Bal en fotograaf Koen Jacobs. Op de volgende pagina's vind je een collage van de andere werken op hun shortlist. ■

#KASTEELINBEELD

Sofie de Jongh

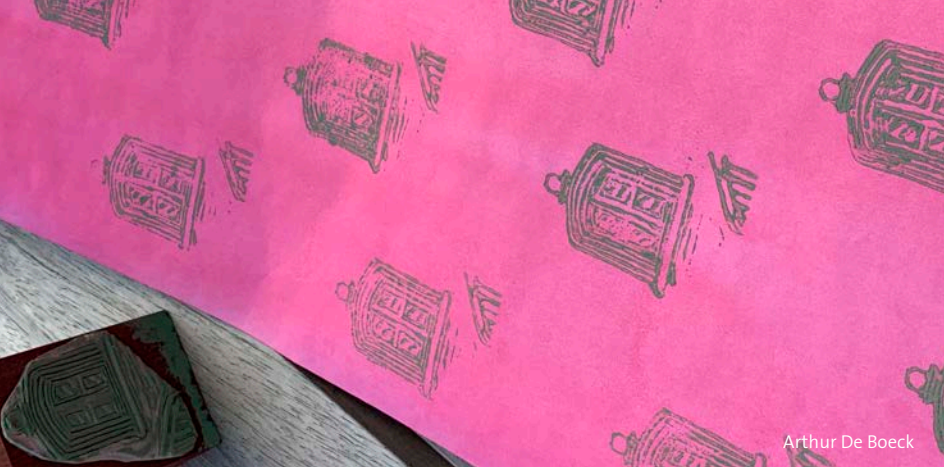
Lucas Amelinckx

Geneviève Chyoot

Ella Amelinckx

Arthur De Boeck

Claude Scholten

*Kasteel
d'Ursel*

Anna de Weck

Bernadette Rubbens

*Verstild monument,
tijdloze weerspiegeling,
het eendje zwemt voort.*

Lieve Sysmans

19/07/2020

Christel Derycke

12-8-2020
Hingene - Kassebe
Kasteel d'Ursel

Kris Speybrouck

Els Buelens

De nacht is het donkerst net voor de dageraad

In 2002 ging de onlangs overleden kunstfotografe Nadine Tasseel op pad in het kasteel. Het gebouw was toen al enkele jaren in het bezit van het provinciebestuur van Antwerpen. Na het vooronderzoek (1996–1998), het herstel van de buitenzijde en de afwerking van de ruwbouw binnenin (1999–2001), was de interieurrestauratie op de benedenverdieping net gestart. Overal bladderde de verf af, waren er lacunes in de lambrisering en stond er een allegaartje van planken en losgebroken houtwerk. Wandbespanningen en Chinese prenten waren verwijderd en de parketvloeren zaten onder een dikke laag stof. Een jaar later waren de eerste kamers in hun glorie hersteld en herinneren enkel foto's als deze aan de ruïne die het kasteel ooit was.

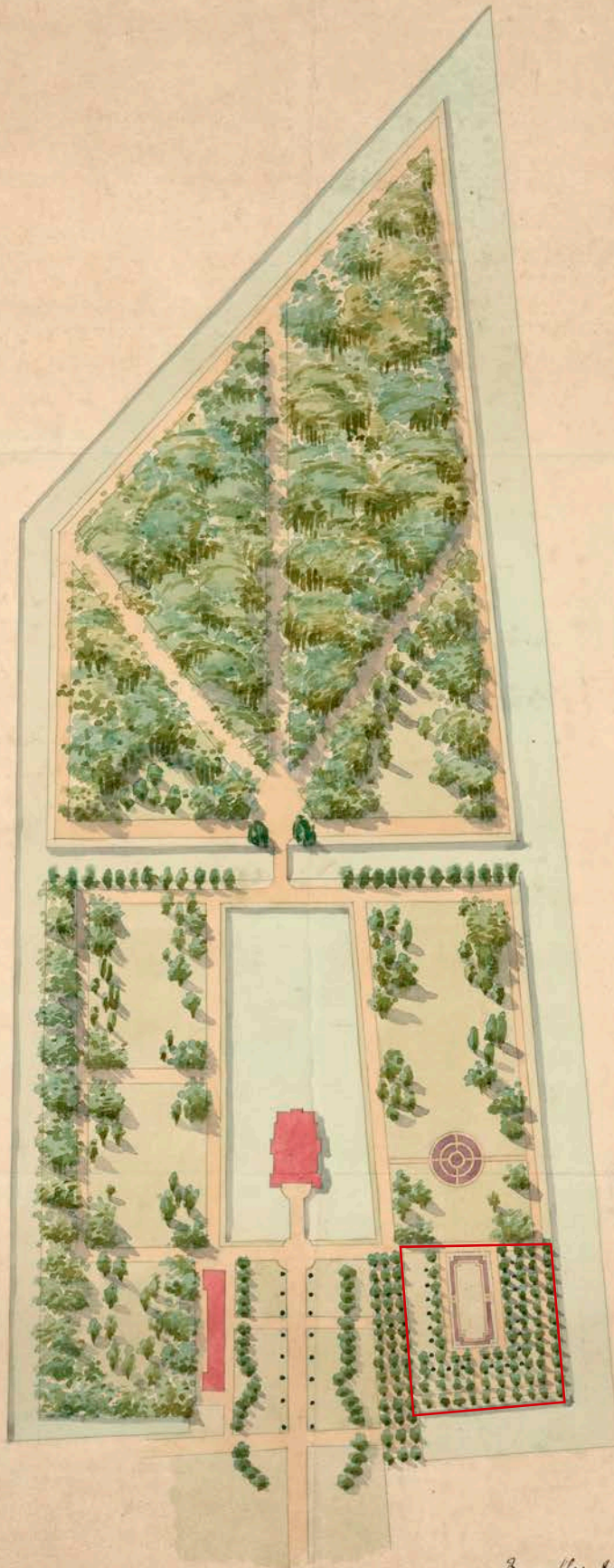
Foto's © Nadine Tasseel

Het Keiligbosquet

Deze winter planten we tussen de lovergang en de walgracht opnieuw zeventig eiken volgens het historische ontwerp van Edouard Keilig. Maar wie is die man en wat is er zo bijzonder aan zijn ontwerp?

Bruxelles, Kasint 1883.

Ed. Keilig

Na eerder onderzoek van het kasteelpark schreef Katrien Hebbelinck een doctoraat over het werk van Edouard Keilig (1827–1895) en zijn betekenis voor de Belgische landschapsarchitectuur van de 19de eeuw. ‘Keilig is de zoon van een landbouwer uit Rödgen, een deelgemeente van Delitzsch in het Duitse Saksen. Op 17-jarige leeftijd wordt hij door zijn ouders naar een tuinbouwbedrijf in Leipzig gestuurd om er een praktijkopleiding in boomteelt en serrecultuur te genieten. Tegelijkertijd volgt hij aan de plaatselijke universiteit lessen in plant- en scheikunde. Tussen 1847 en 1849 werkt hij in het park van Slot Charlottenburg in Berlijn, een 18de-eeuws koninklijk domein dat 25 jaar eerder landschappelijk was heraangelegd naar ontwerp van Peter Joseph Lenné. Tot 1852 werkt Keilig vervolgens als hovenier op private domeinen in Elberfeld en Keulen.’

‘In het voorjaar van 1853 reist hij naar Brussel. Geen twee weken later is Keilig al aan de slag bij de gerenommeerde sierteler Jean Linden. Daar maakt hij kennis met baron Charles Ernest de Man de Lennick, eigenaar van het kasteel van Bierbais in Mont-Saint-Guibert én mecenas van inwonend landschapsarchitect Carl Heinrich Petersen, eveneens afkomstig uit Saksen. Keilig wordt Petersens assistent bij het ontwerp van private parkdomeinen, maar op zijn aanmoediging

Antonine de Mun, Caroline, Riri, Pauline en Wolfy op zondag om vier uur. Tennis in Hingene, augustus 1893

dingt hij ook mee bij openbare projecten zoals het Troonplein in Brussel, het Parc de la Boverie in Luik en het wegtracé van de toekomstige Louizalaan. Zijn grote doorbraak komt er in 1862, wanneer hij de wedstrijd wint voor het ontwerp en de aanleg van het Terkamerenbos.

‘Deze overwinning opent voor Keilig de deuren van het koninklijk paleis. Vanaf 1865 wordt koning Leopold II zijn belangrijkste, maar ook meest veeleisende klant. Op koninklijke vraag ontwerpt Keilig uitbreidingen op de koninklijke domeinen van Tervuren en Laken, maar ook openbare parken, tuinen en wegtracés in Brussel, Vorst, Elsene en Oostende. Ook steden doen een beroep op Keilig. Zo zal hij tussen 1867 en 1869 het ontwerp en de aanleg van het Antwerpse stadspark voor zijn rekening nemen. Tien jaar later krijgt hij ook de realisatie van het Parc d’Avroy in Luik toegewezen. Wanneer hij in 1868 de Belgische nationaliteit verwerft, wordt Keilig benoemd tot inspecteur van de Brusselse Dienst Aanplantingen. In deze hoedanigheid zal hij tot zijn dood in 1895 toezien op het beheer van het Terkamerenbos.’

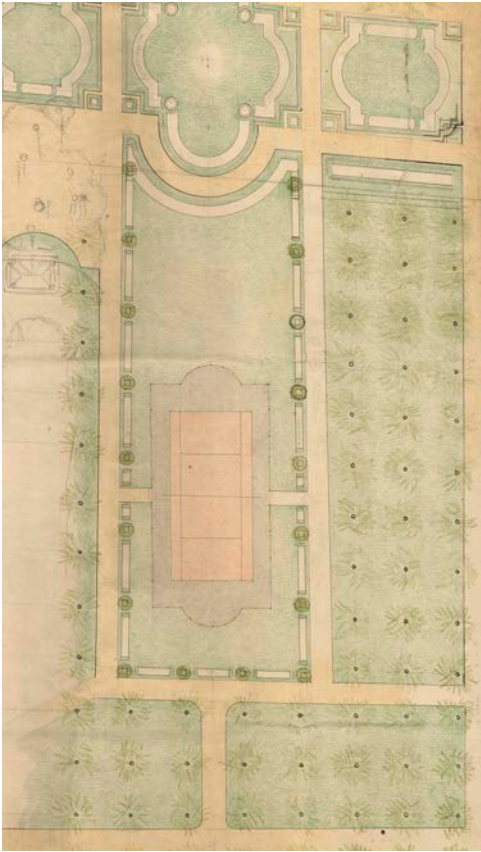
In 1883 is Keilig op het hoogtepunt van zijn carrière en krijgt hij van Joseph, zesde hertog d’Ursel, en zijn moeder, hertogin-weduwe Henriëtte d’Harcourt, de opdracht om een nieuw ontwerp te maken voor het kasteelpark van Hingene. Zoals wel vaker op adellijke domeinen met geschiedenis moet hij er rekening houden met de strakke parkaanleg door de Frans-Italiaanse architect Giovanni Niccolo Servandoni uit de jaren 1760. En hoewel Keilig vooral bekendstaat voor een breedvoerige landschappelijke stijl, weet hij oud en nieuw met elkaar te verzoenen. Hij raakt niet aan de lindendreef op het voorplein of aan de dreven in het parkbos, maar voorziet links en rechts van het kasteel ruime grasperken, bezaaid met boomgroepen in een los verband.

Helemaal nieuw en verrassend regelmatig is zijn voorstel voor een bosquet of open tuinkamer, aan drie zijden omringd door tientallen Amerikaanse eiken. ‘Deze bomenkeuze is niet alleen kenmerkend voor de toenmalige tuinarchitectuur’, zegt Katrien Hebbelink. ‘Keilig kiest hier bewust voor hoog opgaande bomen

met breed uitwaaierende kroon. Onderin blijven licht en vrije ruimte, waar hij kuipplanten uit de orangerie voorziet, net zoals langs de toegangsdreef.’

Voor de realisatie van Keiligs ontwerp worden tussen november 1883 en het voorjaar van 1885 aanzienlijke hoeveelheden bomen per spoor naar het naburige Bornem gebracht. Leveranciers van dienst zijn Loomans & Zoon uit Oudenbosch (Nederland), Conrad Appel uit Darmstadt (Duitsland) en Charles Van Geert uit Kalmthout, de historische kern van het arboretum van vandaag. Opvallende uitschieters in aantallen zijn de Hongaarse zilverlinde, de Noorse esdoorn én de Amerikaanse eiken.

Dankzij een tekening van Antonine de Mun, zesde hertogin d’Ursel, weten we dat de tuinkamer in het bosquet in 1893 bestond uit een grasveld, dat werd gebruikt om te tennissen. Op de achtergrond staan enkele rijen bomen, netjes in het raster van het bosquet. En net als in Keiligs voorstel staan rond het grasveld oranjeboompjes in grote houten kuipen. De tennissport valt

Plan met tennisveld, ca. 1894
© Algemeen Rijksarchief Brussel, Fonds d'Ursel

Het tennisveld in de jaren 1960
© Roland d'Ursel

blijkbaar in de smaak, want op een plan dat kort nadien wordt gemaakt, staat er een 'echt' tennisveld ingetekend. De rode kleur verwijst ongetwijfeld naar de gemalen baksteen die eind 19de eeuw voor het eerst werd gebruikt als ondergrond. In de jaren 1960 maakt Roland d'Ursel een korte fotoreportage van het domein en fotografeert hij ook het tennisveld tijdens een goedmoedelijk dubbelspel.

Deze iconografische bronnen leren ons dat het ontwerp van Keilig niet helemaal werd uitgevoerd. Ten oosten van de tuinkamer voorzag hij vier bomenrijen, maar zowel op de tekening van Antonine de Mun als op het plan met het tennisveld zijn er slechts drie rijen te zien. 'Dat wordt bevestigd door de overblijfselen van het bosquet die we zelf nog in het park hebben gevonden', zegt provinciaal landschapsarchitect Denis Wauters. 'In 2009 stonden er nog amper achttien van de oorspronkelijke Amerikaanse eiken overeind. Ze vormden een soort van

dreef, die we perfect konden uitzetten op de 19de-eeuwse plannen van het bosquet. De andere oorspronkelijke bomen waren toen al omgevallen of gekapt. Tijdens de tientallen jaren van verwaarlozing grepen zaailingen hun kans en vulden ze de open tuinkamer. Ook het tennisveld was volledig overwoekerd. Zo ontstond een dicht bos met bijna uitsluitend Amerikaanse eiken en zonder enige ondergroei.'

'Het bosquet was aan het einde van zijn levenscyclus gekomen. De achttien veteranen waren ziek of op sterven na dood. Hun hout was vermolmd en werd verder aangetast door zwammen en schimmels. Zo verzwakte de standvastigheid van de bomen, vielen grote takken spontaan naar beneden en boden ook de wortels steeds minder houvast. Om veiligheidsredenen werden alle eiken gekapt en werd ook het aangrenzende bos van jonge, opgeschoten eiken aangepakt. In de plaats kwam er voorlopig een grasveld dat werd beheerd als hooiland, doorkruist door graspaden.'

Deze winter grijpen we terug naar de plannen van Keilig en komt er opnieuw een blokbeplanting van tientallen bomen, die op termijn een eenvormig, breed uitwaaiend geheel zullen vormen. Na veel wikken en wegen is er beslist om de Amerikaanse eiken (*Quercus rubra*) te vervangen door moeraseiken (*Quercus palustris*). Ze zaaien minder snel uit en worden niet beschouwd als invasieve exoten, maar hebben ook een mooie kroon met een prachtige herfstverkleuring. In de open tuinkamer leggen we een bloemrijk hooiland aan, omringd door enkele nieuwe parkbanken. Honderdzevenendertig jaar na zijn ontwerp herrijst het Keiligbosquet en wordt er alweer een stuk van het domein in zijn oude glorie hersteld. ■

KOEN DE VLIEGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

Wandelen in het park

Open van zonsopgang tot zonsondergang

Via de monumentale poorten betreed je een oase van rust. Kom picknicken met zicht op het kasteel of speel op de uitgestrekte grasvelden. Wandelpaden leiden je langs waterpartijen en door oude dreven en met wat geluk zie je onderweg een eekhoorn, een roofvogel of een ree. Vergeet je de coronamaatregelen niet?

Tempus fugit! Tijdreizen in Hingene

Zaterdag 14 november 2020

14.30 en 18 uur · 9 | 6 euro voor drie voorstellingen op drie locaties

De Hingense jeugdtonelkring De Morgenster viert haar vijftigste verjaardag met een drieluik op verschillende locaties in Hingene: het Gemeenschapshuis, De Zwaan en het kasteel. Hier brengen de oudste acteurs (16+) het verhaal van *De Dijkgravin*, een boek uit 1931 van Marie Gevers én standbeeld dat al meer dan dertig jaar de Scheldedijk siert. Het hoofdpersonage is gebaseerd op de Hingense rentmeesteres Jeanne Thielemans. In deze bewerking krijgt het verhaal een hedendaags jasje. In *Folie de Space* in het Gemeenschapshuis krijgen de jongste acteurs (-12) bezoek uit de toekomst. En in De Zwaan nemen de 12 tot 14-jarigen je mee naar een spannende match tussen de topploegen 'Covid United' en 'Real Corona'.

Info en reservatie

www.toneelkring-demorgenster.be
jeugd@toneelkring-demorgenster.be

Concert met Mosa Trio

Zondag 15 november 2020

van 11 tot 12.30 uur · 14 | 8 euro

Technisch meesterschap en veelzijdigheid, dat laat het Mosa Trio horen in een breed repertoire dat reikt van vroeg klassiek tot hedendaags klassiek. Dit drietal won al tal van internationale prijzen en speelde wereldwijd in grote concertzalen. Voor hun tienjarig bestaan, gingen ze een bijzondere samenwerking aan met de compositieklassen van de conservatoria van Antwerpen, Luik, Maastricht en Rotterdam. De studenten schreven elk een miniatuurcompositie, maximaal 2 minuten lang, waarna Mosa deze creaties toetste aan

de mogelijkheden en valkuilen van het pianotrio als genre. Ze brengen een selectie uit die werken. Verder op het programma: een zeer vroege en frisse Haydn en het laatste, vorstelijke pianotrio van Beethoven. Het trio bestaat uit violiste Alexandra Van Beveren, cellist Paul Stavridis en pianist Bram de Vree.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Klasconcerten Academie voor muziek, woord en dans Bornem

Ontroerende herfstklanken

Maandag 23 november 2020

van 20 tot 21 uur · gratis, na reservatie

Kom je verwarmen aan de zwoele romantische melodieën en frivole klassieke klanken met een historische toets. De leerlingen dwarsfluit uit de klas van Elke Tierens en leerlingen saxofoon uit de klas van Aida Van de Perre heten je van harte welkom.

Gitaartokkels

Dinsdag 24 & donderdag 26 november 2020

van 16.30 tot 20.30 uur · gratis, na reservatie

De klassen van Roel Van de Voorde, Hannelore Vander Elst en Ward Pauwels brengen een kruidige herfstmix van gitaarklanken.

Info en reservatie

Academie voor muziek, woord en dans Bornem | 03 890 69 55 (van 16 tot 19.30 uur)
academie@bornem.be

Concert met Los Reyes de la Baraja

Zondag 6 december

van 11 tot 12.30 uur · 14 | 8 euro

'Los Reyes de la Baraja' betekent letterlijk de koningen van het kaartspel. Vier muzikale koningen zonder koninkrijk, maar met een schatkist vol zuiderse muziek, nemen je mee in de wereld van de Spaanse en Sefardische volksmuziek. Dit bijzondere ensemble bestaat uit twee gitaristen en twee tenoren. Ze creëren eigen(zinnige) en innemende bewerkingen van traditionele Sefardische liederen en van composities van Manuel de Falla en Federico Garcia Lorca. Zang: Dick Vandaele & Koen Vereertbrugghen. Gitaar: Thomas Van Bogaert & Maarten Vandenbenden

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Los Reyes de la Baraja

Concert met Roeland Hendrixx Ensemble

Zondag 31 januari 2020

van 11 tot 12.30 uur · 18 | 10 euro

Het Roeland Hendrixx Ensemble verenigt drie topmuzikanten en serveert een bloemlezing van twee eeuwen kamermuziek waarin klarinet en altviool centraal staan. Deze twee protagonisten zijn nauw verwant aan elkaar. Warmte, melancholie en mysterie vormen de wezenskenmerken van beide instrumenten. Het is dan ook verrassend dat de klank van dit unieke duo slechts in een paar meesterwerken vereeuwigd is. Tijdens dit concert krijg je drie parels gepresenteerd: het *Kegelstatt Trio* van Mozart, *8 Stücke* van Bruch en *Trio in A Major Op. 264* van Reinecke. Roeland Hendrixx (klarinet) en Sander Geerts (altviool) worden begeleid door niemand minder dan Liebrecht Vanbeckevoort aan de piano.

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

© Jacoba de Jonge

© Collectie Modemuseum Antwerpen · bruikleen Jacoba de Jonge | foto: © Hugo Maertens · Brugge

Topstukken uit het MoMu

De tentoonstelling *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen* werd uitgesteld tot volgende zomer. Naast onze eigen geres-taureerde wandbespanningen, enkele pareltjes uit adellijke collecties en een fraaie selectie hedendaagse kunstwerken, mogen we ook rekenen op tientallen bruiklenen uit de collectie van het ModeMuseum Antwerpen. De katoenen stoffen werden immers niet alleen gebruikt om muren te decoreren, maar ook om kleding te maken.

Links zien we een laat 18de-eeuwse kamerjas die door heren van stand op informele momenten werd gedragen. Zodra ze konden, hingen ze thuis hun ongemakkelijk zittende kostuumjas aan de haak en droegen ze deze comfortabele kamerjas over hun hemd, vest en kniebroek met zijden kousen.

Zowel de snit als het motief zijn gebaseerd op voorbeelden uit Japan, Centraal-Azië, Indië en het Midden-Oosten. Rechts staat een japon uit het derde kwart van de 19de eeuw. Onder invloed van uitstapjes naar het strand of de bergen en buitensporten als croquet en tennis werd de gebruikelijke modekleding aangepast. Ze was dikwijls van katoen en er werden minder versieringen, zoals linten of strikken, aangebracht. Het lijfje is niet gevoerd met baleinen, wat zorgde voor meer bewegingsvrijheid.

Je kan deze prachtige stukken samen met vele andere komen ontdekken tijdens *PRINT&PAINT* (van 13 mei tot en met 10 oktober 2021). Reserveer nu alvast je groepsbezoek via www.kasteeldursel.be!

